

Medyada Tiraj ve İlan Sorunu

Ekmele Kılıç

0577720003

Demokrasinin ayrılmaz bir parçası olan gazetenin birçok işlevi vardır. Halkı bilgilendirmek, eğitmek, eğlendirmek, iktidarı ve hükümeti halk adına denetlemek gazetenin önemli görevleri arasındadır. Buna karşın ülkemizde gazete okuma oranı ilk gazete çıktığı günden beri istenen düzeyde olmamıştır. Son 30 - 40 yıla kadar okuma yazma oranının az olması bu durumun temel nedenleri arasında değerlendirilmiştir.

2000'lerin başında sosyal medyanın gelişmesi, halkın habere ulaşma alışkanlıklarını değiştirmiştir. Böylece, zaten az olan gazete okuma oranı daha da düşüş göstermiştir. İnsanlar haberleri okumak için internet haber sitelerini ve sosyal medya uygulamalarını kullanmaya başlamıştır.

Gazete okuma oranının bir türlü istendik seviyeye gelememesinin diğer nedeni ise, ülkemiz insanların demokrasi ve onun getirdiği değerleri özümseyememiş olması ile ilgilidir. Avrupa, demokrasi ve onun getirdiği değerleri yüzyıllar içerisinde acılar çekerek, bedeller ödeyerek kazanmıştır. Bizde ise bu, böyle olmamıştır. Demokrasi ve beraberinde getirdiği değerler halkın önüne birdenbire konmuş ve halkın bu değerlere uyması istenmiştir. Bu durum, bizde demokrasinin biçimsel olarak varlığını sağlamış fakat benimsenmesini sağlayamamıştır. Türkiye'nin çok partili siyasi hayata geçişinin gecikmesi, ardından neredeyse her on yılda bir darbe yapılması, bunun bir sonucu olmuştur. Bunun gibi gazete okuma oranının düşük seyretmesinin en temel nedeni de maalesef bu dayatma anlayışı olmuştur.

Yukarıda çok kısa ifade edilmeye çalışılan sosyo-kültürel sürecin sonunda gazetelerin tiraj ve ilan ile ilgili yaşadığı sorunlar tartışılmaktadır. Belirli kurumsal yapılar etrafında bu tartışmayı derinleştirmek mümkün gözükmemektedir. Fakat bu sosyo-kültürel süreç üzerinde sadece olup biteni anlayacak kadar durmak, bu süreci çözümün merkezine almamak ve sadece günümüze odaklanarak tartışmak büyük bir eksiktir.

Bu çalışmada, öncelikle kurumsal yapılar etrafında gazetelerin yaşadığı tiraj ve ilan sorunlarına değinilmiştir. Ardından, ortaya çıkan tablo yukarıda bahsedilen sosyo-kültürel bağlamda tartışılarak çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Tiraj ve İlan Sorunu

Gazetelerin ana gelir kaynağını oluşturan resmi ilanlar gazetenin tiraj sayısına ve teknik kapasitesine göre dağıtılmaktadır. Bu anlamda bir gazetenin tiraj sayısı önem kazanmaktadır. Tiraj kavramı, bir günde baskıdan çıkıp sahaya dağıtılan gazete sayısını ifade etmektedir.

Yerel bir gazetenin ilan geliri alması için 500 adet günlük tiraja sahip olması gerekmektedir. Ulusal medyada ise bu sayının 5 bin olması gerekmektedir. İnsanların gazete okumadığı bir toplumda özellikle yerel gazetelerin bu sayılara ulaşması, sahip oldukları teknik imkanlar da düşünüldüğünde iyice zorlaşmaktadır. Bu durum, gazetelerin yayıncılık anlayışını demokrasi kaygısından ziyade ekonomik kaygılar çerçevesinde sürdürmesine neden olmaktadır.

Basın ilan kurumunun yapılanması adil bir ilan dağıtımının gerçekleşmesi hususunda kaygılar oluşturmaktadır. Fakat ilan dağıtımı konusunda yaşanan kaygılar giderilse bile, gazete okuma oranlarının düşük olması nedeniyle gazetelerin ekonomik kaygıları ortadan kalkmayacaktır. Bu noktada sosyo-kültürel süreci merkeze alacak çözümleri tartışmak gerekmektedir.

Bu bağlamda, demokrasinin gereği olan, insanların habere ulaşmak, iktidarı ve muhalefeti denetlemek gibi görevleri daha katılımcı bir şekilde yapabilecekleri yeni bir kamusal ortamın kurulması gerekmektedir. Zira demokrasi bağlamında gazeteyi benimseyemeyen Türk toplumu, internet ve sosyal medya platformlarını kendiliğinden kullanmaya başlamıştır. Son yapılan çalışmalar da insanların habere ulaşmakta en sık interneti ve sosyal medyayı kullandığını göstermektedir. Bu anlamda internet ve sosyal medya, basılı gazetenin demokrasi içerisindeki rolünü üstlenebilir.

Bu noktada yapılması gereken şey, basına dağıtılan ilanlar gibi internet ve sosyal medya haber sitelerine de bir bütçe oluşturularak ilan dağıtılması olabilir. İlan dağıtım koşullarının da buradaki gerçek etkileşim sayısı gibi internetin doğasına uygun yeni kurallar eklenerek güncellenmesi gerekmektedir. Böylece basılı kağıt masrafı kalmayan medya kuruluşları,

ekonomik kaygı duymadan demokrasi anlayışı çerçevesinde yayıncılık faaliyetini gerçekleştirebilecektir.

Nitekim 15.06.2022 tarihinde TBMM Adalet Komisyonunda kabul edilen **Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi** sayesinde artık internet haber sitelerine de belli koşullarda resmi ilan ve reklam verilebilecek. Ayrıca tüm internet haber sitelerinin “iletişim” sekmesi altında sahiplik yapısını göstermesi kanunen mecburi hale gelecek. Girilen haberlerin ilk yayım tarihleri ve güncelleme tarihleri de okuyucunun görebileceği bir yerde sabit kalacak. Düzeltme istenen haber en geç 2 hafta içinde düzeltilecek. Aksi takdirde haber sitesi resmi ilan ve reklam alamayacak. Bu kanun teklifi sayesinde internet haber sitelerinin demokrasi anlayışı içerisinde yayıncılık faaliyeti yapmaları sağlanmış olacak. Demokrasinin en büyük düşmanı yalan haber ile mücadelede bu kanunun önemli bir işlev göreceği öngörülmektedir. Tabii ki de eksikleri olacaktır. Ancak internet haberciliğini demokrasi bağlamında düzenlemesi açısından önemli bir kanun olarak kabul edilmelidir.

Bununla beraber, demokrasi anlayışı özümsemedikçe yalan haber, ekonomik ve siyasi rant uğruna yapılan habercilik faaliyetlerinin önüne geçmek mümkün değildir. Bu nedenle habercilikte demokrasi anlayışı yine tartışılmaya devam edecektir. Dolayısıyla kesin bir çözüm için insanların demokrasi anlayışını içselleştirecekleri adımların atılması gerekmektedir.

Sosyo-kültürel süreç göz önünde bulundurulduğunda, demokrasi anlayışının içselleştirilebilmesi için demokrasinin ifade ettiği anlayış ve kavramların Türk milletinin tarihsel, kültürel ve dini değerleri göz önünde bulundurularak kendi kavramları ile milli ve yerli bir demokrasi anlayışı ve sisteminin oluşturulması gerekmektedir. Böyle bir adım, Türk milletinin yeni bir toplumsal sözleşme oluşturması ve bunun sonucunda kendi diliyle ve anlayışıyla ifade ettiği milli bir demokrasiyi içselleştirmesini sağlayacaktır.